

ΙΣΤΟΡΙΑ

Τα ΚΚ Ιταλίας και Γαλλίας στις «Εθνικές Κυβερνήσεις» (1944 - 1947)

Σε περιόδους κλονισμού της σταθερότητας του αστικού κοινοβουλευτισμού, όταν δηλαδή αδυνατίζει η αυθόρμητη αναπαραγωγή της εργατικής - λαϊκής συναίνεσης στην αστική εξουσία, ως καταφύγιο του αστικού πολιτικού κόσμου αναδεικνύεται ο εγκλωβισμός των αξιώσεων του εργατικού - λαϊκού κινήματος στα όρια του αστικού εποικοδομήματος. Αποκορύφωμα του εγκλωβισμού αποτελεί η ψευδαίσθηση της δυνατότητας ύπαρξης μιας «φιλολαϊκής», «αριστερής», «αντικαπιταλιστικής» κ.ο.κ. κυβέρνησης που διαδίδεται από τα σοσιαλδημοκρατικά και ομορτουμιστικά κόμματα με κοινωνικό - ταξικό στήριγμα τα μεσαία στρώματα. Η συγκεκριμένη ψευδαίσθηση βασίζεται στο «βίαιο», αντιδιαλεκτικό χωρισμό των αντιλαϊκών συνεπειών της αστικής πολιτικής διαχείρισης από την καπιταλιστική οικονομία στην οποία στηρίζεται και την οποία αναπαράγει. Ομως, απαραίτητος όρος για την καθολική επικράτησή της είναι η εγκατάλειψη της ταξικά αυτόνομη στρατηγικής εκ μέρους των ΚΚ, ώστε να συμβάλλουν στο ρεπουσάρισμα της αστικής εξουσίας μέσω της συμμετοχής τους σε κυβερνήσεις συνεργασίας με αστούς και ομορτουμιστές. Τμήμα της αστικής και μικροαστικής συγχωρδίας αποτελεί η δικαιολόγηση της συγκεκριμένης επιλογής, στο όνομα των έκτακτων συνθηκών και της αδυναμίας άμεσης κατάκτησης της εργατικής εξουσίας. Η παραπάνω φόρμουλα αποτελεί τη συμπύκνωση του ρεφορμισμού από το Μπέρνσταϊν ως τις μέρες μας, παρά τις επιμέρους τροποποιήσεις και τις αναγκαίες προσαρμογές στις εκάστοτε συνθήκες της ταξικής πάλης. Ωστόσο, στο παρόν κείμενο, θα επικεντρωθούμε στην εμπειρία των δυτικοευρωπαϊκών κυβερνήσεων εθνικής ενότητας που σχηματίστηκαν μετά το Β' Παγκόσμιο Ιμπεριαλιστικό Πόλεμο. Το συγκεκριμένο ιστορικό παράδειγμα έχει ιδιαίτερη σημασία, εξαιτίας των πολιτικών συσχετισμών της εποχής. Τα δυτικοευρωπαϊκά ΚΚ «απολάμβαναν» αυξημένο κύρος, λόγω του πρωταγωνιστικού τους ρόλου στην ένοπλη αντιφασιστική πάλη και του βαρύ φόρου αίματος που προσέφερε η ΕΣΣΔ στην ήττα του φασισμού. Παράλληλα, μεγάλο μέρος του αστικού πολιτικού κόσμου είχε απολέσει την αξιοπιστία του, διότι συνεργάστηκε με τις δυνάμεις του Αξονα ή επειδή δεν προσπάθησε να οργανώσει την αντίσταση απέναντί τους. Και όλα αυτά, ενώ ο λαϊκός παράγοντας ήταν οπλισμένος, οργανωμένος σε μαζικές λαϊκές οργανώσεις και «εκπαιδευμένος» στις φλόγες του πολέμου να αγωνίζεται για την επιβίωση και τα δικαιώματά του με το όπλο στο χέρι. Με αυτή την έννοια, οι μεταπολεμικές συνθήκες προσφέρονται για την αποτίμηση όχι μόνο των υποστηρικτών της συμμετοχής των ΚΚ στην αστική πολιτική διαχείριση, αλλά και όσων ραφιναρισμένων (και γι' αυτό επικινδυνότερων) ομορτουμιστών υποστηρίζουν σήμερα ότι η «φιλολαϊκή» διακυβέρνηση αποκτά νόημα όταν ο λαϊκός παράγοντας είναι οργανωμένος και πιέζει για αλλαγές.

Οι περιπτώσεις της Ιταλίας και της Γαλλίας

Κυβερνήσεις εθνικής ενότητας σχηματίστηκαν μεταπολεμικά σχεδόν σ' όλες τις δυτικοευρωπαϊκές χώρες (Ιταλία, Γαλλία, Ελλάδα, Δανία, Φινλανδία, Αυστρία, Βέλγιο, Λουξεμβούργο, Ισλανδία, Νορβηγία).¹ Ωστόσο, ιδιαίτερη σημασία έχουν οι περιπτώσεις της Ιταλίας και της Γαλλίας, αφού εκεί τα ΚΚ ανέπτυξαν πλούσια αντιφασιστική δράση, ενώοντας υπό την ομπρέλα μαζικών οργανώσεων εκατομμύρια εργάτες, εργάτες γης και φτωχούς αυτοαπασχολούμενους της πόλης και του χωριού. Ενδεικτικά, κυριαρχούσαν στις Γενικές Συνομοσπονδίες Εργατών σε βαθμό που οι αστικές συνδικαλιστικές δυνάμεις προτίμησαν να δημιουργήσουν αργότερα διασπαστική αυτόνομη δομή (1947). Η επιρροή τους καθρεφτιζόταν και στα ισχυρά ένοπλα τμήματα των αντιστασιακών οργανώσεων, σε μια περίοδο ελλιπούς ανασυγκρότησης των αστικών κατασταλτικών μηχανισμών.

Βέβαια, οι ευνοϊκές για το εργατικό - λαϊκό κίνημα συνθήκες δε στέρξαν τους ομορτουμιστές από επιχειρήματα για την αναγκαioτητα ειρηνικής διεκδίκησης της εξουσίας. Αντίθετα, στην επιχειρηματολογία τους συμπεριλήφθηκε η ανάγκη της αστικοδημοκρατικής σταθεροποίησης έναντι του κινδύνου της φασιστικής παλινόρθωσης, ενώ υποστήριξαν ότι η όξυνση της ταξικής πάλης θα μπορούσε να αποτελέσει το πρόσχημα μιας επίθεσης των ΗΠΑ στην ΕΣΣΔ με ατομικές βόμβες.

Italian partisans greet the Allied troops as they enter a Florence suburb south of the Arno

Ιταλοί παρτιζάνοι κατά την απελευθέρωση της Φλωρεντίας

AP1944

Από τη μάχη για την απελευθέρωση του Παρισιού, Αύγουστος 1944

Η στροφή του Σαλέρνο

Ιδιαίτερα σημαντική χρονιά για τις μεταπολεμικές εξελίξεις στην Ιταλία ήταν το 1943. Η αντεπίθεση του Κόκκινου Στρατού έγειρε οριστικά την πλάστιγγα του πολέμου εναντίον του φασιστικού άξονα, αυξάνοντας αντικειμενικά την κινητικότητα των ευρωπαϊκών αστικών πολιτικών δυνάμεων. Οι ΗΠΑ και η Μεγάλη Βρετανία, φοβούμενες πως η σοβιετική επέλαση άλλαζε τις ευρωπαϊκές ισορροπίες προχώρησαν στην απόβαση στη Σικελία (Ιούλης 1943).

Στο βόρειο τμήμα της Ιταλίας παρέμεινε το φασιστικό καθεστώς του Σαλό, αλλά τον Μουσολίνι είχε

αντικαταστήσει ο βετεράνος στρατιωτικός Μπαντόλιο² που, ως επικεφαλής του φασιστικού καθεστώτος, διεξήγαγε μυστικές διαπραγματεύσεις με τους Αγγλοαμερικανούς, προκαλώντας την εισβολή των Γερμανών στη Βόρεια και την Κεντρική Ιταλία και την επαναφορά του Μουσολίνι (8 Σεπτέμβρη). Η αλλαγή στάσης του Μπαντόλιο αντικατόπτριζε τη δυναμική των διεργασιών στο εσωτερικό της ιταλικής αστικής τάξης, η οποία βλέποντας την αλλαγή του διεθνούς συσχετισμού θεώρησε απαραίτητη την αλλαγή στρατοπέδου στις ενδοϊμπεριαλιστικές αντιθέσεις ως όρο διάσωσης της εξουσίας της.

Εξάλλου, η διάσωση της αστικής εξουσίας δεν ήταν εύκολη υπόθεση στην Ιταλία, αφού ο φασισμός αποτέλεσε κυρίαρχη αστική πολιτική επιλογή. Ακόμα και το Βατικανό, που ασκούσε μεγάλη επίδραση στην εργατική τάξη και το φτωχό λαό πριν από τον πόλεμο, έβλεπε την επιρροή του να μειώνεται μετά τη στήριξη (με οικονομικά και θεσμικά ανταλλάγματα) που είχε παράσχει στον Μουσολίνι.

Και ενώ οι αστικοί θεσμοί είχαν φθαρεί, το ΚΚ γνώριζε πρωτοφανή άνθιση, πολλαπλασιάζοντας τα μέλη του μετά την επιστροφή του καθοδηγητικού του κέντρου στην Ιταλία (1941). Όσο περισσότερο οι Ιταλοί βεβαιώνονταν για το άδοξο τέλος των φασιστικών ιμπεριαλιστικών αξιώσεων, τόσο περισσότερο διευρυνόταν η επιρροή του, αφού τα προηγούμενα χρόνια είχε καθιερωθεί με τους αγώνες και τις θυσίες του ως βασικός αιμοδότης του αντιφασισμού. Μάλιστα, ο ιταλικός αντιφασισμός, αντιμετωπίζοντας όχι ξένο καταχτητή, αλλά την κυρίαρχη πολιτική μορφή της αστικής εξουσίας είχε περισσότερο ταξικό και λιγότερο εθνικοαπελευθερωτικό περιεχόμενο.

Παρ' όλα αυτά, στις 9 Σεπτέμβρη 1943 το ΚΚ Ιταλίας (το οποίο, όπως και το ΚΚ Γαλλίας μετονομάστηκαν σε Ιταλικό και Γαλλικό ΚΚ, για να υπογραμμίσουν ότι πρωτίστως ενδιαφέρονται για την Ιταλία και δεν αποτελούν τμήματα του διεθνούς κομμουνιστικού κινήματος, άρα δεν υπάγονται στις αποφάσεις του), κάλεσε αιφνιδιαστικά το σύνολο των πολιτικών δυνάμεων να σχηματίσουν κυβέρνηση, με πρωθυπουργό τον Μπαντόλιο. Η πρόταση του ΙΚΚ έμεινε στην ιστορία ως «στροφή του Σαλέρνο», και αποσκοπούσε στη στερέωση της αστικής δημοκρατίας με τη συμμετοχή του βασιλιά και του Μπαντόλιο³, ενώ μετέθετε την επίλυση του ζητήματος της εξουσίας ύστερα από την απελευθέρωση.⁴ Βέβαια, δε μετατόπιζε απλά χρονικά το ζήτημα, αλλά συνεργαζόμενο με αστικές πολιτικές δυνάμεις και αποδεχόμενο το αστικό Σύνταγμα, αποδεχόταν την επίλυσή του εντός των τειχών της αστικής διαχείρισης.

Με αυτήν την έννοια, η στροφή του Σαλέρνο συνιστούσε προοίμιο της συμμετοχής του στις μεταπολεμικές κυβερνήσεις «εθνικής ενότητας». Αλλωστε, ο αμερικάνικος ιμπεριαλισμός και η ιταλική αστική τάξη είχαν εκτιμήσει την αύξηση της επιρροής του και προτίμησαν τη συμμετοχή του στην αστική πολιτική διαχείριση, παρά την απόπειρα περιθωριοποίησής του, η οποία πιθανά θα τροφοδοτούσε βλέψεις συνολικής ανατροπής της αστικής εξουσίας σε τμήματα της εργατικής τάξης και των φτωχών λαϊκών στρωμάτων.⁵

Όμως, το ΙΚΚ δεν «αντιλήφθηκε» τον κίνδυνο ενσωμάτωσης και πίστευε ότι συμμετέχοντας στην κυβέρνηση (στη βάση δρομολογημένης γραμμής από την ΚΔ πριν την αυτοδιάλυσή της το 1943) αύξανε το κύρος του. Στη διαμόρφωση αυτής της λαθεμένης θέσης συντέλεσαν οι οξυμένες αντικομμουνιστικές επιθέσεις που παρουσίαζαν τη συμμετοχή του στην κυβέρνηση ως αστική υποχώρηση. Ετσι, συνέχισε να καλεί (1946) σε λαϊκή ενότητα με σοσιαλιστικό - κομμουνιστικό προσανατολισμό, παρά τη συνεργασία με το Χριστιανοδημοκρατικό Κόμμα (ΧΔΚ) και το Ιταλικό Σοσιαλιστικό Κόμμα (ΙΣΚ)⁶, υποστηρίζοντας πως η δυνατότητα ειρηνικού περάσματος στο σοσιαλισμό παρέχονταν απ' το μεταπολεμικό αστικό σύνταγμα.⁷

Το ειρηνικό πέρας στο σοσιαλισμό απαιτούσε κατά το ΙΚΚ την εξάπλωση της τυπικής αστικής δημοκρατίας από την Πολιτική στην Οικονομία μέσω ρωμαλέων μεταρρυθμίσεων. Ωστόσο, οι κυβερνήσεις εθνικής ενότητας δεν κατόρθωσαν να επιλύσουν ούτε τα άμεσα και οξυμένα οικονομικά προβλήματα της εργατικής τάξης και των φτωχών λαϊκών στρωμάτων. Είναι χαρακτηριστικό ότι κατά τη διάρκειά τους το κόστος ζωής ανέβηκε 23 φορές, τη στιγμή που οι μισθοί αυξήθηκαν μόλις 50%. Ταυτόχρονα, η ανεργία κινείτο σε υψηλά επίπεδα και κλιμακώθηκε περαιτέρω μετά την επιστροφή των αιχμαλώτων πολέμου (1947).⁸

Ακόμα όμως και στο επίπεδο των αστικών εκσυγχρονισμών και των απαραίτητων θεσμικών μεταρρυθμίσεων, οι κυβερνήσεις εθνικής ενότητας ήταν ιδιαίτερα φειδωλές. Αφαίρεσαν οποιονδήποτε ρόλο από τις αντιφασιστικές επιτροπές που είχαν συγκροτηθεί στις απελευθερωμένες περιοχές, ενώ δεν προχώρησαν την εκκαθάριση του αστικού μηχανισμού από δεδηλωμένους φασίστες. Πολύ περισσότερο, ο ίδιος ο Τολιάτι, ως υπουργός Δικαιοσύνης, αμνήστευσε ακόμα και στελέχη του φασιστικού καθεστώτος (Ιούνιος 1946).⁹ Το ΙΚΚ συνηγόρησε, στο όνομα της σύμπνοιας, με τον καθολικό κόσμο ακόμα και στη συνταγματική κατοχύρωση των προνομίων που είχε παραχωρήσει ο Μουσολίνι στο Βατικανό.¹⁰ Όμως, οι κινήσεις καλής θέλησης προς το Βατικανό, δεν το εμπόδισαν να αφορίσει τους κομμουνιστές ύστερα από την εκδίωξη του ΙΚΚ από

AP1944

Από τη μάχη για την απελευθέρωση του Παρισιού, Αύγουστος 1944

την κυβέρνηση.¹¹

Ετσι, η ιταλική αστική τάξη και ο αμερικάνικος ιμπεριαλισμός χρησιμοποίησαν το κύρος των κομμουνιστών ως σταθεροποιητικό παράγοντα για την αποκατάσταση του κλονισμένου αστικού πολιτικού κόσμου και κρατικού μηχανισμού, ενώ το 1947 φαίνεται πως αποφάσισαν ότι η περίοδος της μεταπολεμικής ανασυγκρότησης είχε λήξει και έσπευσαν να εκδιώξουν το ΙΚΚ από την κυβέρνηση. Η απόφασή τους πιθανά επιταχύνθηκε από τη σοβιετική απόκτηση της ατομικής βόμβας που επέφερε νέα ισορροπία δυνάμεων. Στο μεταξύ, φούντωνε ο «Ψυχρός Πόλεμος». Ωστόσο, το ΙΚΚ δεν αναπροσανατόλισε τη στρατηγική του, αλλά επέμεινε στην ειρηνική - κοινοβουλευτική κατάκτηση του σοσιαλισμού:

*«Το βασικό δεδομένο των κομμουνιστών συνέχισε να είναι η συμμετοχή στην κυβέρνηση και η διατήρηση της εύθραυστης συμμαχίας με το ΧΔΚ... ορισμένες από τις ελπίδες των Κομμουνιστών σε αυτή την κατεύθυνση μοιάζουν τραγικές ειρωνείες. Ο Scoccimaro (υπουργός Οικονομικών στην κυβέρνηση εθνικής ενότητας και στέλεχος του ΙΚΚ) αναπολούσε πως τη νύχτα πριν ο De Gasperi (σ.σ.: επικεφαλής του ΧΔΚ και πρωθυπουργός κυβέρνησης εθνικής ενότητας, που έπειτα από το αναφερόμενο ταξίδι στις ΗΠΑ απέπεμψε το ΙΚΚ από την κυβέρνηση) αναχωρήσει για την Αμερική, ο ίδιος δούλευε μέχρι τις πρώτες πρωινές ώρες για να ετοιμάσει τον εκτιμώμενο προϋπολογισμό για το επόμενο έτος, έτσι ώστε οι Αμερικανοί να μπορούν να δουν ότι τα οικονομικά της χώρας, αν και στα χέρια των κομμουνιστών, ήταν προσεκτικά διαχειρισμένα. Επειτα, έδωσε τα αποτελέσματα της εργασίας του στο De Gasperi στο αεροδρόμιο, υποσχόμενος μεγαλύτερη τεκμηρίωση αν οι Αμερικανοί το απαιτήσουν. Και όλα αυτά όταν ο De Gasperi και οι Αμερικανοί συναντιόντουσαν για να συζητήσουν το πώς καλύτερα θα νικήσουν την Αριστερά και όχι το πώς θα συνεργαστούν μαζί της».*¹²

Η γαλλική «εξοχότερη δημοκρατία»

Το ΚΚ Γαλλίας, από τις πρώτες μέρες της φασιστικής κατοχής, βρέθηκε στην πρώτη γραμμή του αγώνα, παρά το γεγονός ότι είχε κηρυχθεί παράνομο από το 1939, επειδή προπαγάνδιζε την αμοιβαία ευθύνη των αστικών κρατών για το ξέσπασμα του πολέμου.¹³ Ιδρύοντας αρχικά επαναστατικές επιτροπές απελευθέρωσης στα εργατικά προάστια του Παρισιού (στόχευαν στην απελευθέρωση αιχμαλώτων και στην επαναλειτουργία των εργοστασίων για την κάλυψη των λαϊκών αναγκών¹⁴) και την οργάνωση ΟΣ (προστάτευε τους προπαγανδιστές του κόμματος και συγκέντρωνε όπλα) και πρωτοστατώντας στη συνέχεια στην ίδρυση του Εθνικού Μετώπου και του ένοπλου σκέλους του, κατόρθωσε να αναδειχτεί σε κύρια αντιστασιακή δύναμη.¹⁵

Ωστόσο, η ΕΣΣΔ, για να διατηρήσει ισορροπίες στο πλαίσιο της αντιφασιστικής συμμαχίας αναγνώρισε τον Ντε Γκολ ως εκπρόσωπο της γαλλικής Αντίστασης (1941)¹⁶, γεγονός στο οποίο συναίνεσε το ΚΚΓ και προχώρησε συνεργασία με αστικές πολιτικές δυνάμεις στο Εθνικό Συμβούλιο Αντίστασης. Ήταν η απαρχή της συμμετοχής του στην εξόριστη γαλλική κυβέρνηση και της ενοποίησης των κομμουνιστικών αντάρτικων σωμάτων με τα ένοπλα τμήματα των αστικών οργανώσεων και τα υπολείμματα του γαλλικού στρατού.¹⁷ Οι αστικές πολιτικές δυνάμεις αποδέχτηκαν τη συμμετοχή του στην εξόριστη κυβέρνηση ως αναγκαία για την αναγνώρισή της από ευρύτερα τμήματα του γαλλικού πληθυσμού, αφού, πέρα από ισχυρά αντάρτικα σώματα, έλεγχε την πλειοψηφία της παράνομης Γενικής Εργατικής Ομοσπονδίας (CGT - αριθμούσε 5 εκατομμύρια μέλη) και τις Ενώσεις Νέων, Γυναικών και Λογοτεχνών.¹⁸

Μετά την απελευθέρωση, το ΓΚΚ έθεσε στόχο την παγίωση της αστικής δημοκρατίας, την ανοικοδόμηση, την τιμωρία των δοσιλόγων, την αυτόνομη από τον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό γαλλική πολιτική και τη δημιουργία αριστερού μπλοκ με τους σοσιαλιστές και τους ριζοσπάστες.¹⁹ Σύμφωνα με σοβιετική αρχειακή πηγή, οι συγκεκριμένες κατευθύνσεις είχαν συζητηθεί στη συνάντηση Τορέζ - Στάλιν²⁰ και το ΓΚΚ εκτιμούσε ότι μπορούσαν να αποτελέσουν πρόλογο κοινοβουλευτικής κατάκτησης του σοσιαλισμού:

*«Η πρόοδος της δημοκρατίας σε ολόκληρο τον κόσμο, με τις σπάνιες εξαιρέσεις που υπάρχουν για να επιβεβαιώνουν τον κανόνα, αφήνει την ελπίδα της επιλογής και άλλων δρόμων προς το σοσιαλισμό από αυτόν που επιλέχθηκε από τους Ρώσους Κομμουνιστές. Σε οποιαδήποτε περίπτωση ο δρόμος είναι διαφορετικός για κάθε χώρα. Πάντα σκεφτόμασταν και λέγαμε ότι ο γαλλικός λαός, ο οποίος είναι πλούσιος από σημαντικές παραδόσεις, θα βρει για τον εαυτό του το δρόμο για εξοχότερη δημοκρατία, πρόοδο και κοινωνική δικαιοσύνη... Το Γαλλικό κόμμα των εργατών το οποίο ευχόμαστε να δημιουργήσουμε από τη συγχώνευση των Κομμουνιστών και των Σοσιαλιστών θα αποτελέσει τον καθοδηγητή προς αυτή τη δημοκρατία, τη νέα και λαϊκή».*²¹

Ο «εξοχότερος» δρόμος προς το σοσιαλισμό περνούσε από την εθνικοποίηση των στρατηγικών κλάδων, την κατάκτηση εργατικών δικαιωμάτων (40ωρο, πληρωμένες άδειες, συνδικαλιστικές ελευθερίες, Ασφάλιση κ.λπ.) και την κατοχύρωση της φιλειρηνικής διεθνούς γαλλικής πολιτικής.²² Στην πραγματικότητα, το σύνολο των παραπάνω αιτημάτων ικανοποιήθηκε, δίχως βέβαια να αμφισβητηθεί η αστική εξουσία.

Οι κυβερνήσεις εθνικής ενότητας πραγματοποίησαν εθνικοποιήσεις σε κλάδους στρατηγικής σημασίας που ήταν απαραίτητες για τη μεταπολεμική καπιταλιστική ανάπτυξη, χωρίς βέβαια να καταργούν την καπιταλιστική εκμετάλλευση. Τα εργατικά δικαιώματα αντιμετωπίστηκαν ως συνέπεια του αμοιβαίου οφέλους κεφαλαίου - εργασίας από την καπιταλιστική ανάπτυξη. Γι' αυτό, άλλωστε, ο Τορέζ καλούσε την εργατική τάξη να πρωτοστατήσει στην άνοδο της παραγωγικότητας και επέπληττε όσους εργάτες αργούσαν στη δουλειά.²³ Τέλος, η ανεξαρτησία από τον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό συνιστούσε ενίσχυση των συμφερόντων του γαλλικού κεφαλαίου στη διεθνή ιμπεριαλιστική κονίστρα. Ετσι, το ΓΚΚ καταδίκασε την αντιαποικιοκρατική αλγερινή εξέγερση ως φασιστική συνωμοσία (Μάης 1945), ενώ στήριξε τον αγώνα του ΚΚ Βιετνάμ εναντίον της γαλλικής αποικιοκρατίας, μόνο στο βαθμό που δεν επηρέαζε το στάτους κβο της Ινδοκίνας (1946).²⁴ Οι δε σύμμαχοι του σοσιαλδημοκράτες προτίμησαν έπειτα από την αποχώρηση του Ντε Γκολ (1946) να συνεργαστούν με τις υπόλοιπες αστικές πολιτικές δυνάμεις και όχι με το ΓΚΚ.²⁵

Τελικά, το ΓΚΚ εκδιώχθηκε από την κυβέρνηση (1947), με πρόσχημα την άρνησή του να συμφωνήσει με την πολιτική μισθών της κυβέρνησης εθνικής ενότητας και τη στάση του στον πόλεμο της Ινδοκίνας.²⁶ Είχε όμως προλάβει να συμβάλει στη μεταπολεμική σταθεροποίηση της γαλλικής αστικής εξουσίας.

Παραπομπές:

- 1.** CHILDS David, *The Changing Face of Western Communism*(p.14), Groom Helm Editions, London 1980.
- 2.** DUNNAGE Jonathan, *Twentieth Century Italy - A Social History* (pp.121-2), Pearson Education Editions, Edinburg 2002.
- 3.** TOGLIATTI Palmiro, Speech to the Napolitan Communist Cadres (1st April 1944) στο VANICELLI Mauricio-LANGE Peter, *The Communist Parties of Italy, France and Spain: Postwar Change and Continuity* (pp.30-3), George Allen and Unwin Editions, London 1981.
- 4.** URBAN Joan, *Moscow and the Italian Communist Party (From Togliatti to Berlinguer)*(pp.171-2), I.B. Tauris Editions, London 1986.
- 5.** DI NOLFO Enio, *The United States and the PCI: The Years of Policy Formation(1942-6)* στο SERFATY Simon-GRAY Lawrence, *The Italian Communism (Yesterday, Today, Tomorrow)*(pp.42-8), Aldwych Press, London 1981.
- 6.** TOGLIATTI Palmiro, Speech in Reggio Emilia (September 24, 1946) στο VANICELLI Mauricio-LANGE Peter, *The Communist Parties of Italy, France and Spain: Postwar Change and Continuity* (p.110), George Allen and Unwin Editions, London 1981.
- 7.** ΤΣΕΡΟΝΙ Ουμπέρτο, *Κρίση του μαρξισμού;*(σ.94), Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 1979.
- 8.** GINSBORG Paul, *A History of Contemporary Italy*(pp.79-80), Penguin Editions, London 1990.
- 9.** Ο.π. (pp.88-93).
- 10.** TOGLIATTI Palmiro, Speech to the Constitution Assembly on Article 7 of the Constitution (March 25, 1947) στο VANICELLI Mauricio-LANGE Peter, *The Communist Parties of Italy, France and Spain: Postwar Change and Continuity* (pp.110-2), George Allen and Unwin Editions, London 1981.
- 11.** SASSOON Donald, *Contemporary Italy: Economy, Society and Politics*(pp.247-8), Longman Editions, London & New York 1997.
- 12.** GINSBORG Paul, *A History of Contemporary Italy* (pp. 79-80), Penguin Editions, London 1990.
- 13.** CAUB Thomas J., *After the Fall (German Policy in Occupied France)* (p.112), Oxford University Press, Oxford & New York 2010.
- 14.** TAYLOR Lynne, *The Parti Communiste Francais and the French Resistance in the Second World War* στο JUDT Tony, *Resistance and Revolution in Mediterranean Europe(1939-1948)* (pp.56-9), Routledge Editions, London & New York 1989.
- 15.** DAVIES Peter, *France and the Second World War (Occupation, Collaboration and Resistance)*(p.44), Routledge Editions, New York 2001.
- 16.** *Record of the Conversation with the US Ambassador in Great Britain*, Winant (May 24,1942) στο RZHESHEVSKY Oleg, *War and Diplomacy (The Making of the Grand Alliance-From Stalin Archives)*(pp.134-5), Harwood Academic Publishers, Amsterdam 1996.
- 17.** TIERSLY Ronald, *French Communism (1920-1972)* (pp.115-9), Columbia University Press, Columbia 1974.
- 18.** MORTIMER Edward, *The Rise of the French Communist Party* (pp.338-342), Faber&Faber Editions, London 1984.
- 19.** HANLEY D.L. -KERR A. P. - WAITES N. H., *Contemporary France: Politics and Society since 1945*(p.151), Taylor & Francis Editions, 2005.
- 20.** *Notes of Talk of Com. J.V. Stalin with the General Secretary of the CC of the French Communist Party, Com. Thorez (November 19, 1944)* στο www.revolutionarydemocracy.org/rdv7n1/Thorez/htm.
- 21.** THOREZ Maurice, *Interview*, Newspaper «TIMES», November 18, 1946.
- 22.** ΣΕΡΒΕΝ Μαρσέλ, Η πολιτική κατάσταση στη Γαλλία ύστερα από το δημοψήφισμα(σ.57-8), Περιοδικό «Νέος Κόσμος», τ.11/1958.
- 23.** THOREZ Maurice, *We will win the battle of production* στο <http://www.marxists.org/reference/archive/thorez/1946/production.htm>
- 24.** MORTIMER Edward, *The Rise of the French Communist Party* (pp.347-9), Faber&Faber Editions, London 1984.
- 25.** ADERETH M., *The French Communist Party: A Critical History (1920-1984-from the Comintern to the «Colours de France»)* (pp.138-9), Manchester University Press, Manchester 1984.
- 26.** COTTA Mauricio, *Structuring the New Party System after the Dictatorship: Coalitions, Alliances, Fusions and Splits during the Transition and Post-Transition Stages* στο PRIDHAM Geoffrey - LEWIS P.G., *Stabilising Fragile Democracies: Comparing New-Party System in Southern and Eastern Europe*(p.75), Routledge Editions, London 1986.

Του Κώστα ΣΚΟΛΑΡΙΚΟΥ*

* Ο Κώστας Σκολαρίκος είναισυνεργάτης του Τμήματος Ιστορίας της ΚΕ του ΚΚΕ